

Euroopa elukvaliteet: perekonnad majanduskriisis

Kommenteeritud kokkuvõte

Sissejuhatus

Euroopa elukvaliteedi uuring (EQLS) annab usaldusväärse ülevaate eurooplaste elamistingimustest ja sotsiaalsest olukorrast enne majanduskriisi ja selle ajal. Ent kuidas on kriis mõjutanud lastega perekondi? Lapsed on enamikus riikides suuremas vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse ohus kui elanikkond keskmiselt ning seega on oluline mõista, kuidas on kriis mõjutanud lastega leibkondi. Käesolevas aruandes kirjeldatakse lastega perekondade elukvaliteedi muutusi Euroopa Liidus ning võrreldakse nende elatustaset ja sotsiaalset olukorda. Perekonnad jagunevad kahte põhirühma:

- üksikvanemaga perekonnad, kus vanem töötab või mitte ja elab üksi või koos sugulastega;
- lastega paarid, kellest töötab üks või mõlemad ja kes elavad kas omaette perekonnana või koos teiste sugulastega.

Perepoliitika eri lähenemisviisidega seotud võimalikud suundumused leitakse nelja riigirühma erinevusi vaadeldes. Riigid on rühmitatud perepoliitika järgi: kõige paindlikumast kõige traditsioonilisemani.

Poliitikataust

Majanduskriis on paljudes liikmesriikides halvendanud elamis- ja töötingimusi ning süvendanud riikide ja inimirühmade ebavõrdsust. Neil, kes juba on haavatavad, on suurem oht vaesuda ja olla sotsiaalselt tõrjutud. Ebavõrdsuse suurenemist on näha ka perekondade puhul: see, kas laps elab vaesuses või mitte, sõltub osaliselt sellest, millises perekonnas ta kasvab. Seda arvestades kutsutakse Euroopa Liidu sotsiaalinvesteeringute paketi liikmesriike üles keskendumale lihtsatele, sihipärastele ja tingimuslikele sotsiaalinvesteeringutele. Käesoleva aruande eesmärk on aidata poliitikakujundajatel leida lastega perekondade liigid, kuhu meetmed suunata.

Peamised tähelepanekud

Enamik üksikvanemaid töötab, enamasti täistööajaga. Töötavate üksikvanemate osakaal on EL 28 riikides muutunud alates 2007. aastast üldiselt vähe, kuid on vähenenud kõige traditsioonilisema perepoliitikaga riikide rühmas. Paljusid neid riike on kriis oluliselt mõjutanud, mis võib selgitada töötute üksikvanemate arvu kasvu.

Sugulastega koos elavate üksikvanemate tööpuudus oli 2011. aastal suurem kui 2007. aastal. See võib kajastada perekonnastruktuuri muutust: töö kaotanud üksikvanemad võisid olla sunnitud kolima oma perekonna juurde tagasi.

Töötutesse leibkondadesse kuuluvatel perekondadel on toime tulla kõige raskem ja neil on tõenäoliselt rohkem majandusraskusi kui 2007. aastal. Töötutel üksikvanematel on raskusi kõikjal, kuid sagedamini kõige traditsioonilisema ja osaliselt traditsioonilise perepoliitikaga riikides, kusjuures viimases rühmas on nende osakaal 2007. aastast alates kahekordistunud.

Kahe töötava vanemaga perekondadel on tõenäoliselt kõige vähem majandusraskusi ja selle rühma olukord ei ole pärast kriisi märkimisväärselt halvenenud. 2011. aastal oli perekondi, kellel oli raskusi eluaseme ja kommunaalteenuste eest tasumisega, rohkem kui 2007. aastal. Võlaohut on suurim töötutel perekondadel.

Suurt puudust tundvate töötute perekondade arv on alates 2007. aastast märkimisväärselt suurenenud. Kuigi kõige paindlikuma perepoliitikaga riikides on üldine vaesustase kõige madalam, on nende riikide töötute perekondade vaesustase siiski kõrge, ehkki nendes riikides on olemas piisavate toetuste süsteem.

Üksikemad, olenemata töötamisest osalise või täistööajaga, töötavad vähem tunde kui üksikisad või kahe või ühe töötajaga paaride mehed. Peale selle

tunnevad üksikemad töökoha ebakindlust rohkem kui üksikisad, kelle tööaeg omakorda oli 2011. aastal pikem kui 2007. aastal.

Enamik üksikemasid ja paarisuhtes emasid sooviksid töötada, kui nad saaksid valida tööpäeva pikkust, kusjuures üle 50% majanduslikult mitteaktiivsetest emadest eelistaksid töötada osalise tööajaga. Kuigi enamik täistööajaga töötavaid emasid eelistaksid töötada vähem, sooviks enamik osalise tööajaga töötavaid üksikemasid töötada kauem.

Töö ja pereelu vastuolu on süvenenud kõigis lastega leibkondades. Kõige sagedamini kogeavad töö ja pereelu konflikti täistööajaga töötavad üksikvanemad.

Tööl on lapsevanemate subjektiivses heaolus oluline roll. Mittetöötavad üksikvanemad on eluga kõige vähem rahul ja kõige vähem õnnelikud.

Kuigi eluga rahulolu ja õnnelikkus ei ole üldiselt alates 2007. aastast märkimisväärselt muutunud, on töötusse leibkonda kuuluvad lapsevanemad tundnud mõlema vähenemist, kusjuures eluga rahulolu ja õnnelikkus on kõige rohkem vähenenud kõige paindlikuma perepoliitikaga riikides elavate töötute üksikvanemate puhul.

Ainult ühe töötava inimesega paaride puhul on kõige traditsioonilisema perepoliitikaga riikide rühma töötav isik rohkem eluga rahul ja õnnelikum kui tema kodus viibiv partner, kuigi kõige paindlikuma perepoliitikaga riikide rühmas on viimase subjektiivne heaolu suurem. Osaliselt paindliku perepoliitikaga riikide rühmas ja osaliselt traditsioonilise perepoliitikaga riikide rühmas leiti erinevusi vähe.

Töökoha olemasolu on üksikvanemate vaimse heaolu seisukohast oluline kõigis riigirühmades. Seda isegi riikides, kus töötud lapsevanemad saavad suuri toetusi ja koju jäämine on sageli vabatahtlik. Mittetöötavate üksikvanemate vaimne heaolu on kõige väiksem paindlikuma perepoliitikaga riikides.

Peamiselt traditsioonilise perepoliitikaga riikide lapsevanemad kogeavad suuremat sotsiaalset tõrjutust, kuid suurimat tõrjutust kogeavad kõikjal töötud lapsevanemad. Töötud üksikvanemad kogeavad kõige rohkem sotsiaalset tõrjutust kõige paindlikuma perepoliitikaga riikides.

Sugulastega koos elavad üksikvanemad tunnevad hoolimata teistega koos elamisest suurt sotsiaalset tõrjutust.

Üksikvanemad on eluga teistest vähem rahul ka siis, kui sissetulek kõrvale jätta: seega kuigi sissetulek ja tööhõiveseisund on nende subjektiivse heaolu seisukohalt olulised, on tähtsad ka muud (sotsiaalsed) tegurid. On oluline, et ka sugulastega koos elavad üksikvanemad on eluga vähem rahul, mis viitab sellele, et kuigi sugulased võivad sissetuleku suhtes teatavat tuge pakkuda, ei piisa sellest subjektiivse heaolu parandamiseks.

Laste perekondadega koos elavate vanavanemate eluga rahulolu on suurem, kui sissetulek kõrvale jätta, mis näitab, et perekonna struktuur on eakatele toeks, kui selline elukorraldus on vabatahtlik, mitte tingitud väiksemast sissetulekust.

Poliitikasoovitused

Üksikvanemate tööhõive aitamiseks on vaja shipäraseid meetmeid, sest isegi kõige paindlikuma perepoliitikaga riikides, kus on piisavate toetuste süsteem, elavad perekonnad, kus keegi ei tööta, suures puuduses.

Hiljuti koondatute võimalikult kiire tööle naasmine peab olema poliitikaprioriteet, et vältida ebasoodsa olukorra süvenemise ohtu.

Paindlikku tööaega tuleks pakkuda rohkem: üle 50% mitteaktiivsetest emadest sooviks töötada osalise tööajaga ja enamik täistööajaga töötavaid emasid eelistaks töötada vähem.

Tööle minemine peaks tähendama, et mõlema vanema rahaolukord paraneb. Sellega kaasneb näiteks lastehoiukulude hüvitamise küsimus.

Sotsiaalse ühtekuuluvuse, sotsiaalse kaasatuse ja sotsiaalkoostöö edendamine peaks olema üks poliitilise tegevuskava prioriteete: neil teguritel on otsustav mõju sellele, kuidas uued sotsiaalsed ohud mõjutavad inimesi ning kuidas üksikisikud, kogukonnad ja riigid saavutavad majandusheaolu.

On vaja meetmeid, mis aitaksid perekondadel tööd ja lapsehoolduskohustusi ühitada, st puhkuste, lastehoiu ja töökohal pakutava toetuse integreeritud süsteemi väikelaste vanematele.

Vaja on vanemapuhkuse süsteeme, et julgustada rohkem isasid võtma lapsehoolduspuhkust ja seda jagama ning soodustada nende osalemist kodu eest hoolitsemises.

Lisateave

Aruanne „Quality of life in Europe: Families in the economic Crisis“ („Elukvaliteet Euroopas: perekonnad majanduskriisis“) on avaldatud veebilehel <http://www.eurofound.europa.eu/ewco/studies/tn1306013s/index.htm>

Lisateave: Eszter Sándor, teadur, esa@eurofound.europa.eu